

ל"ג בעומר

"דרך כוכב מיעקב" - על דמותו של גבור

לקראת ל"ג בעומר התאמנו בקדמתנות לאסוף עצים למדורה. כל יום אחרי הלימודים התויצבנו כולנו. תומר לקח על עצמו את הפיקוד, חילק אותנו לחוליות וכל חוליה נשלחה לאתר שונה על מנת לאסוף כמה שיותר עצים. בעודו שוקד על חלוקת החוליות התיישב פתאום במקומו, שנט את הדפים ופנה אלינו: "מה אנחנו עושים, לעצאצא?" מה צ'תומרת? תלינו בו עיניים שואלות "בשביל מה זה טוב? מי צריך את המדורה הזאת?"

"אני לא יכול לשכוח את התמונות המארידות של השריפה בכרמל", אמר תומר, "נראה לי לא מתאים להבדיר מדורות בכל הארץ, כשרק לפני זמן מה איבדו אנשים את חייהם וביתם בשרפה. ובכלל, אני לא יודע מה הקשר בין ל"ג בעומר למדורות?"

"אמא סיפרה לי", אמרה יובל בשקט, "שהלומאים במרד התבאו במחילות מסתור כי פחדו להתגלות", "נכון", אמרה עדי, "טיילנו במדבר יהודה וביקרנו במערות האלה", "זה לא הזיוני שהם השקיעו מאמץ כה גדול בלהסתתר ובד בבד הדליקו מדורות משהו כאן נשמע ממש לא הזיוני!", פסק אורי. "זה לא רק זה", אמרה יובל ופניה עלו מסתורין, "אמא גם סיפרה לי שבר כוכבא ויותר המורדים לא ניצחו במרד, להיפך. המלממה הזו הייתה מפלה נראית שבגתה חיים של אלפים רבים". "אתם רוצים להגיד לי שאתם מוותרים על המצ?", שאל נעם ביואש. "לא מוותרים", אמר אורי, "אבל מפתים הזיון, סיבה, טעם למצוב אותו".

מסלול המסע

יעד: ל"ג בעומר שלי - כיצד ניתן להתאים את רוח החג לזמן ולמקום.

מפגש: בר כוכבא, רבי עקיבא

זמן מסלול: מרד בר כוכבא (132 - 135 לספירה) ותקופתנו אנו

תגלית: "הסיפור האמיתי" - המיתוס של ל"ג בעומר בראי ההיסטוריה.

הכנות לפרק זה במסע: גיבורים וגבורה - עד כמה המושג גבורה הנו מוחלט וחד משמעי, או משתנה תדיר מתקופה לתקופה? מדוע חשוב לתרבות להציב במרכזה גיבורים? אילו גיבורים מעוררים בי הזדהות? מדוע?

רבי עקיבא

“שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס (ארץ יהודה) וכולן מתו בפרק (זמן) אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. והיה העולם שמם (מתורה) עד שבא ר”ע [רבי עקיבא] אצל רבותינו שבדרום ושנאה (ולימד) להם ר’ מאיר ור’ יהודה ור’ יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע (תלמידיו האחרונים של רבי עקיבא) והם הם העמידו תורה אותה שעה (מהם יצאה תורה לישראל)” (בבלי, יבמות, ס”ב, ע”ב)

חברותא

שאלות לדיון ומחשבה:

1. מה יחסו של המחבר לרבי עקיבא?
2. אפשר ללמוד מן הטקסט על חשש להמשך הקיום היהודי - הביאו הוכחה לחשש זה.
3. מהי הסיבה לציון ל”ג בעומר על פי המקור?
4. מה נעדר ממקור זה?

סיקול אבנים

כמעט שאיננו מוצאים את סיפור המרד במקורות של חז”ל. כפי הנראה הייתה זו טראומה לאומית וחז”ל מנסים להשכיח את המרד כדרך להתמודדות עם הטראומה. כשהמרד מוזכר על ידם, הם מגנים אותו ושוללים אותו. במקורות אחרים אנו למדים שהמרד ארך כשלוש שנים והסתיים במפלה גדולה, באסון דמוגרפי ליהודי א”י (המקורות מספרים על מותם של 24,000 תלמידיו של רבי עקיבא וכפי הנראה גם עשרות אלפי יהודים נוספים שהשתתפו במרד), ובשלוש שנים נוספות של גזירות השמד (גזירות האוסרות על כל פעולה דתית כמו שמירת שבת, כשרות, ברית מילה, לימוד תורה ועוד) המוטלות כעונש על המרד.

בר כוכבא

משיח יש בו שש מעלות (תכונות) - ככתוב: “ונחה עליו רוח ה’ רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה’.” (ישעיהו י”א) וככתוב: “והריחו ביראת ה’” ישעיהו י”א). ... רבא אמר: מהמילה “הריחו” ניתן ללמוד שהמשיח יוכל להריח ולדון ולא למראה עיניו ישפוט. בר כוזיבא מלך שנתיים וחצי. אמר להם לרבנן: אני משיח. אמרו לו על המשיח כתוב שהוא מריח ודן. נחזה אנחנו אם הוא מריח ודן. כיון שחזו בו שלא היה מריח ודן - הרגוהו. (מעובד על פי: בבלי, סנהדרין, צ”ג ע”ב)

שאלות לדיון ומחשבה:

1. מהן תכונות המשיח כפי שנזכרות בטקסט?
2. מהי המחלוקת המעסיקה את החכמים?
3. מהו אופי המנהיגות המיוחס לבר כוכבא בתקופתו? עד כמה הוא מזוהה כגיבור?

בר כוכבא

"דרך כוכב מיעקב" (במדבר, כ"ד, י"ז) דרך כוזבא מיעקב. ר' עקיבה הוה חמי בר כוזבה הוה אמר דין הוא מלכא משיחא [רבי עקיבא כשהיה רואה את בר כוכבא, היה אומר: זה הוא מלך המשיח] א"ל [אמר לו] ר' יוחנן בן תורתא עקיבה יעלו עשבים בלחייך ועדיין [משיח] בן דוד לא יבוא". (תלמוד ירושלמי, תענית, כד, ע"א).

שאלות לדיון ומחשבה:

1. מהן תכונות המשיח כפי שנזכרות במקור?
2. מהי המחלוקת המעסיקה את החכמים?
3. מהו אופי המנהיגות המיוחס לבר כוכבא בתקופתו? עד כמה הוא מזוהה כגיבור?

סיקול אבנים:

יהדות השרירים היא מושג שטבע מקס נורדאו ב-1898.

בנאומו דיבר נורדאו על הצורך בעיצובו של יהודי מסוג חדש, בעל עוצמה נפשית וגופנית, שבכוחו להגשים את יעדי הצינונות. המושג מתייחס לטיפוח של תכונות נפשיות וגופניות, כגון חוזק וחוסן גופני, זריזות ומשמעת, הנחוצות לתחייתו הלאומית של העם. תכונותיו של יהודי השרירים הם הפוכו הגמור של היהודי הגלותי, במיוחד במזרח אירופה, כפי שהוצג בספרות האנטישמית ובספרות תנועת ההשכלה.

נורדאו פרסם את קריאתו לפיתוח יהדות השרירים ביוני 1900. הוא טען בעד המיתוס של בר כוכבא כ"התגלמות ההיסטורית האחרונה של יהדות למודת קרב ואוחזת בנשק", וכינה אותו "גיבור שסירב לדעת תבוסה".

בר כוכבא

מילים: לוין קיפנס
לחן: מרדכי זעירא

והושם בכלוב.	איש היה בישראל,
מה נורא כלוב זה,	בר כוכבא שמו.
בו שאג אריה!	איש צעיר גבה קומה,
אך ראה את בר כוכבא -	עיני זוהר לו.
התנפל האריה.	הוא היה גיבור,
אריה!	הוא קרא לדרור,
אך דעו נא, בר כוכבא	כל העם אהב אותו,
מה גיבור ועז!	הוא היה גיבור!
אץ קפץ על האריה	גיבור!
וקל כנשר טס.	יום אחד קרה מקרה -
על הר וגיא הוא שט,	הה, מקרה עצוב -
ודגל דרוו ביד,	בר כוכבא נפל בשבי
כל העם מחא לו כף:	
בר כוכבא, הידד!	
הידד!	

שאלות לדיון ומחשבה:

1. על בסיס שירו של קיפניס והמושג "יהדות השרירים" נסו לתאר מה קרה לדמותו של בר-כוכבא בעידן הצינוני.
2. עד כמה נתפס בר כוכבא כגיבור מנקודת המבט שלכם?

צִדָּה לְדָרְךָ

מסורת וחידוש - ערכו טבלה והציגו בה את דמותו של בר כוכבא כפי שעולה במקורות התלמודיים, כפי שהתעצבה עם ראשית קום המדינה, וכיצד היא מצטיירת בעיניכם כיום. התייחסו למאפיינים שונים של גבורה בכל תקופה.

נוכל לראות כי יש פנים רבות לגבורה, ולעיתים שיקולים שהופכים אדם לגיבור קשורים לתקופה בה הוא חי ולתרבות ממנה הוא בא. סיפורו של בר-כוכבא הוא מיוחד בשל השתנותה של דמותו: בתקופה בה חי ופעל ואחריה לא היו מעוניינים לזכור את מעשיו והוא אינו נחשב גיבור כי אם משיח שקר; אולם, הציונות בוחרת להזכיר את סיפורו מחדש באופן שונה ומדגישה דווקא את אלמנט הגבורה וההנהגה בדמותו.

בשני העשורים האחרונים ישנה מגמה להאדיר את דמותו של רבי עקיבא על פני דמותו של בר כוכבא. חשבו מה מסמלת דמותו של רבי עקיבא וכיצד תומך ההקשר התרבותי במגמה זו כיום.

אחריות ומחויבות - נסו לחשוב על טעמים המצדיקים את המשך קיומו של ל"ג בעומר. בחרו את אחת הדמויות מסיפור המסגרת וקיימו איתה שיחה כתובה בהתאם לשאלות או למחשבות המדווחות מפיה.

